

EDMONTONAS, ALBERTA

Nėra žinoma, kada pirmieji lietuviai pasiekė Edmontono apylinkes. Tačiau 1957 m. Edmontono KLB valdyba rašė Lietuvių Dienų leidinyje, kad apie 1890 m. į Albertą atvyko lietuvis Petras Baltrušis, kuris mirė 1948 m., o 1927-28 m. nemažai liet. vyrų ir vėliau moterų atvažiavo į Edmontoną ir jo apylinkes. Pradedant 1947 m., atvyko nauja banga liet. imigrantų. Įdomu, kad Edmontone ypač draugiškai kartu dirbo prieškarinio ir pokarinio laikotarpio imigrantai. Adomas Kantautas (jis vėliau paruošė labai naudingą lituanistinę bibliografiją) lankė Edmontono lietuvius, įtikinėdamas juos, kad reikia visiems dirbti kartu, ir tikrai abi grupės imigrantų dirbo, pastatydamos Lietuvių Namus.

Didelis Edmontono liet. susibūrimas įvyko Vasario 16-osios minėjimo proga 1949 m. . Tų metų pabaigoje įsteigtas Lietuvių Tautinis Komitetas, kuris po kelių mėnesių sukūrė Lietuvių bendruomenės apylinkę (žr. žemiau). 1953-54 m. kun. Br. Jurkšo iniciatyva buvo statomi Edmontono Liet. Namai (žr. žemiau).

KLB: 1950 m. gegužės 28-ąją išrinkta pirmoji Edmontono Lietuvių Bendruomenės valdyba. 1955 m. KLB apylinkės valdyba perėmė 1954 m. įsteigtos liet. mokyklos globą iš jos tėvų komiteto, pakvietė mokytojauti kun. B. Jurkšą, V. Kynienę ir V. Vidugirienę ir suorganizavo klases Edmontono Liet. Namų patalpose. Tačiau mokykla neilgai išsilaikė.

KLB apylinkės pirmininkai: dr. Jonas Dovydenas (1950), tada Povilas Šiugždinis (1950), Adomas Kantautas (1951-52 ir 1961), A. Mažonis (1953), Henrikas Jogaldas (1954), dr. B. Vidugiris (1955), Justas Augis (1956), P. Zaleskienė, J. Pilipavičius.

Edmontono Lietuvių Namai

Trumpą laiką Edmontone buvo dvi organizacijos: KLB ir "Edmontono Lietuvių Namai/ The Canadian Lithuanian Society of Edmonton". Vėliau tos dvi organizacijos susijungė (jau 1960m. KLB apyl. valdyba rašė VII Liet. Dien. Leidinyje: "Lietuviškojo gyvenimo centras yra Lietuvių Namai") ir dabar jau apie 20 metų veikia tik Edmontono Lietuvių Namai, kurių valdybos dažniausiai palaiko ryšius su KLB krašto valdyba, santykiškai geri, bet oficialiai nario mokesčio nesiunčia (būna tik vienkartinės aukos). Tačiau KLB metiniame tarybos suvažiavime visuomet dalyvauja Edmontono atstovas.

Edmontono Lietuvių Namai užregistruoti Albertos prov. kaip akcinė bendrovė "The Canadian Lithuanian Society of Edmonton". Namuose yra kelios salės, virtuvė ir koplytėlė. Viską išlaiko patys lietuviai, įdėdami daug savanoriško darbo valandų. (Pavyzdžiui, kai lietuviai, remiantis provincijos įstatais, turėjo progą gauti pusę Kazino (Casino) azartinio žaidimo pelno, jeigu jie dvi dienas žaidimus administruos, 30 asmenų dirbo savanoriškai nuo ryto iki vėlyvo vakaro, kai kurie - net iki 3-čios val. ryto.)

Pastačius namus, daugumas Edmontono ir jo apylinkių lietuvių prisidėjo visokiais būdais prie religinės ir liet. veiklos. Daug prisidėję prie veiklos buvusieji valdybų pirm., nariai ir kiti asmenys: Adomas ir Filomena Kantautai, J. Kairys, J. Pilipavičius, J. Karoso šeima, kun. B. Jurkšas, P. Zaleskienė, J. Gustainis, J. Pašukonis, kun. I. Grigaitis, A. Dudaravičius ir kiti. Taip pat daug prisidėjo prie sėkmingos veiklos Helen Papley, Titas ir Eugenia Uogintai, J. Garbenčius su šeima, Eileen Kadis, Ann Gazankas, Jean Luke ir kiti. Per paskutiniuosius 21 metus Edmontono Lietuvių Namų pirmininkai buvo A. Dudaravičius, P. Klemka, V. Kadis, J. Gazankas ir K. Žolpis.

Kita veikla ir renginiai. Kaip ir visose apylinkėse, švenčiama Vasario 16-oji, Motinos Diena. Dar Edmontone svarbūs Naujųjų Metų sutikimai, dalyvavimas Edmontono "Heritage Days", vasaros gegužinė, rudens derliaus padėkos šventė. Edmontono liet. aukšto Tautos Fondui, Šalpos Fondui, Lietuvių Fondui, vėliau - tiesiog Lietuvai. Edmontono liet. visuomet palaikydavo ryšius su vietine kanadiečių spauda, ją informuodavo apie Lietuvą. Atgimimo laikotarpiu 1990-1992 m. Edmontono lietuviai energingai dalyvavo baltiečių suruoštuose demonstracijose, peticijų platiname, viešų maldų už Lietuvą pravedime ir t.t.

Parapija. 1953 m. įsteigta "Liet. Katalikų misija Edmontone". Iki 1974 m. nuolat lietuvių pamaldas Edmontono Lietuvių Namų koplytėlėje atlaikydavo kunigai B. Jurkšas, Izidorius Grigaitis. Vėliau atvykdavo liet. kunigai iš kitų Kanados liet. parapijų praveisti Gavėnios rekolekcijas ir pamaldas, taip pat kartais apsilankydavo išeivijos liet. vysk. Paulius Baltakis, OFM. Vėliau Lietuvių Namų koplytėlėje buvo laikomos Mišios vieną kartą per mėnesį, bet ne liet. kunigų ir ne liet. kalba. Šiuo metu yra krizė, nes kunigas (Kunigų seminarijos rektorius), kuris laikydavo šv. Mišias Lietuvių Namų koplytėlėje, mirė, ir sunku gauti kitą kunigą.

Organizacijos. 1961 m. veikė tautinių šokių grupė; anksčiau buvo liet. choras, kuriam vadovavo kun. Br. Jurkšas.

Mokykla: Edmontono liet. mokykla pradėjo veikti 1954 m., mokytojai J. Gustainis, A. Dudaravičius. 1955 m. globą perėmė KLB, ir mokytojais buvo kun. Br. Jurkšas, V. Kynienė ir V. Vidugirienė. Tačiau mokykla ilgai neišsilaikė.

Leidiniai. Žiniaraštis "Edmontono Lietuvių Žinios" leidžiamas 3-4 kartus per metus. Jame spausdinami pranešimai apie renginius, bendros naujienos lietuvių tarpe.

Statistika. Kaip sužinome iš 1951m. Kanados valdžios statistikos, Edmontone tada buvo 146 lietuviai. 1961m. Lietuvių Dienų leidinyje rašoma: "Apylinkės ribose gyvena 400 lietuvių - 300 nuoširdžiai remia bendruomeninį darbą. Tuometinis KLB krašto valdybos pirm. dr. P. Lukoševičius apie 1964 m. apsilankė Edmontone ir pranešė, kad tenai yra 254 lietuviai. 1970 m. KLB tarybos suvažiavime buvo pranešta, kad "apylinkėje gyvena apie 130 šeimų, tačiau aktyviai liet. gyvenime dalyvauja tik apie 40 šeimų". 1997 m. dr. Kadis pranešė iš Edmontono: "kiek yra žinoma, Edmontone ir apylinkėse gyvena apie 140 žmonių, kurie palaiko ryšius su lietuviais, būdami patys liet. kilmės arba susituokę su liet. kilmės asmenim. Tačiau tik apie trečdalis šių žmonių dar moka lietuvių kalbą. Susibūrimuose dalyvauja apie 70-90 asmenų".
Dr. Vincas Kadis, "Edmontono lietuviai"; knyga "Lietuviai Edmontone"; "Lithuanians in Canada" p. 69; IV LD p.73; V LD p.70-71; VI LD; VII LD p.78; VIII LD p.53; XXVI LD; XIX LD p.26; LE X p.413; Kan. Liet. Archyve dokum.292-D.III.3 ir KLB suvaž. protokolas 16-O.II.5.